

Mari Mäenpää ja Terhi Saarela

VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJIEN NÄKEMYKSIÄ ALLE 3- VUOTIAIDEN TOIMIJUUDESTA

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta

Kandidaatin tutkielma

Maaliskuu 2023

TIIVISTELMÄ

Mari Mäenpää ja Terhi Saarela: Varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä alle 3-vuotiaiden lasten toimijuudesta.

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteen kandidaatintutkinto, varhaiskasvatus

Maaliskuu 2023

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia merkityksenantoja varhaiskasvatuksenopettajat antavat lapsen toimijuudelle suunnitellessaan pedagogista toimintaa alle 3-vuotiaiden ryhmässä. Pedagogista toimintaa, sen suunnitelmallisuutta, toteutusta ja arviointia ohjataan valtakunnallisissa varhaiskasvatuksen asiakirjoissa. Lapsen toimijuuden tulisi olla yksi pedagogisen toiminnan kulmakivistä. Todellisuudessa lapsen toimijuuden mahdollistuminen on riippuvainen varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisen toiminnan suunnittelusta sekä siitä, millaisen painoarvon hän lapsen toimijuudelle antaa. Näyttyykö lasten toimijuus vain jossain kohtaa päiväkodin arkea vai onko toimijuus mukana koko päivän ajan. Tutkimuksen keskeiset käsitteet ovat pedagoginen suunnittelu ja toimijuus. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys perustuu toimijuuden modaliteettiteorian varaan, jonka avulla tutkimuksessa tarkasteltiin varhaiskasvatuksen opettajien pedagogisen toiminnan suunnittelua, toteutusta ja arviointia suhteessa lapsen toimijuuteen alle 3-vuotiaiden ryhmissä.

Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla neljää varhaiskasvatuksen opettajaa, jotka työskentelevät alle 3-vuotiaiden ryhmissä. Haastattelut toteutettiin helmikuussa 2023 yksilöhaastatteluina. Tutkimus toteutettiin laadullisen tutkimuksen keinoin ja tulokset analysoitiin teorialähtöisen sisällönanalyysin menetelmin. Analyysirunko muodostui toimijuuden modaliteettiteorian mukaisesti kuuteen teemaan.

Tutkimustulokset osoittivat varhaiskasvatuksen opettajien kokevan, että toimijuuden modaliteeteilla on merkittävä rooli pedagogisen toiminnan suunnittelussa. Tutkimuksen tuloksissa havaittiin toimijuuden modaliteettien olevan tasavertaisia ja esiintyvän vahvasti lähellä toisiaan. Tutkimusaineisto oli suhteellisen pieni, mutta tämän tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että varhaiskasvatuksen opettajien pedagoginen suunnittelu noudattaa kokopäiväpedagogiikan ajatusta.

Avainsanat: toimijuus, toimijuuden modaliteetit, pedagoginen suunnittelu, varhaiskasvatus, varhaiskasvatuksen opettaja, alle 3-vuotiaat varhaiskasvatuksessa

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	7
2.1	Pedagoginen suunnittelu	7
2.2	Toimijuus.....	8
2.3	Toimijuuden modaliteettiteoria.....	10
3	TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYS	12
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	13
4.1	Tutkimuksen aineisto	13
4.2	Aineiston analyysi	15
5	TUTKIMUSTULOKSET.....	16
5.1	Miten merkityksellisenä varhaiskasvatuksenopettajat pitävät toimijuuden moaliteetteja pedagogisen toiminnan suunnittelussa?.....	16
5.1.1	<i>Osata</i>	16
5.1.2	<i>Haluta</i>	17
5.1.3	<i>Tuntea</i>	18
5.1.4	<i>Täytyä</i>	18
5.1.5	<i>Voida</i>	19
5.1.6	<i>Kyetä</i>	20
6	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	21
6.1	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	25
6.2	Jatkotutkimusmahdollisuudet	26
	LÄHTEET.....	28
	LIITTEET.....	31

1 JOHDANTO

Alle 3 -vuotiaiden varhaiskasvatukseen osallistuminen on yleistynyt viime vuosina. Tilastokeskuksen tekemässä tutkimuksessa vuonna 2015, alle 3-vuotiaista lapsista 30 % osallistui varhaiskasvatukseen, kun taas vuonna 2021, varhaiskasvatukseen osallistui 230 600 lasta, josta 35 % oli alle 3-vuotiaita. Prosenttiosuus on hieman laskenut koronapandemian aikana. (Tilastokeskus). Alle 3- vuotiaiden osalta prosenttiosuus on korkeahko eli pienten lasten osuus varhaiskasvatuksessa on merkitsevä. Tämä vahvistaa varhaiskasvatustoiminnan tarkastelun merkityksellisyyttä, koska alle 3-vuotiaiden varhaiskasvatuksen toteuttamisella ja näin ollen sen laadulla, on suuri merkitys lasten tulevaisuudelle.

Suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtunut muutos lasten päivähoiton kehityksestä vuosisadan takaisesta lastentarhasta tämän päivän varhaiskasvatustoiminnaksi on huima. Eerola-Pennanen, Vuorisalo & Raittila, (2022) korostavat etenkin varhaiskasvatuslain (540/2018) uudistuksen edesauttaneen ja vahvistaneen alle kouluikäisten lasten oikeutta pedagogisesti korkeatasoiseen kasvatukseen ja opetukseen ensimmäisenä askelmana elinikäisen oppimisen polulla. Varhaiskasvatuksen tärkeimpänä tehtävänä varhaiskasvatuslain mukaan on lapsen osallisuuden ja toimijuuden huomioiva yksilöllisen kehityksen, kasvun ja oppimisen turvaaminen (Eerola-Pennanen, Vuorisalo & Raittila, 2022.)

Varhaiskasvatusta ja pedagogiikkaa on tutkittu runsaasti eri näkökulmista viime vuosikymmeninä. Turja (2016) mainitsee, että pedagogisuus on askel askeleelta vahvistumassa varhaiskasvatuksessa ja samassa yhteydessä myös lasten ja aikuisten väliset valtasuhteet ovat muutoksen alla. Turjan ja Vuorisalon (2022) mukaan tämä voidaan nähdä osana laajempaa yhteiskunnallista kehitystä, jossa yksilöiden osallisuus korostuu. Vaikuttavassa roolissa lasten osallisuuden merkityksen kasvussa ovat Turjan ja Vuorisalon (2022) mukaan

Yk:n Lasten oikeuksien sopimuksesta etenkin ne artikkelit, jotka käsittelevät lasten oppimista sekä yhteisöllistä toimintaa. Turja ja Vuorisalo (2022) määrittelevät tärkeimmiksi kohdiksi lapsen kuulluksi tulemisen, toimijuuden ja osallisuuden. Varhaiskasvatusta ohjaavissa asiakirjoissa, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) sekä Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014), painotetaan jokaisen lapsen oikeutta tulla kuulluksi, olla osallisena omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa sekä vahvistaa lapsen aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa.

Alle 3-vuotiaiden lasten toimijuutta varhaiskasvatuksen arjessa lähestytään tässä tutkimuksessa Jyrkämän (2007) esittelemien toimijuuden modaliteettien näkökulmasta. Lipposen, Kumpulaisen ja Hilpön (2013) mukaan toimijuuden modaliteettien avulla voidaan hahmottaa erilaisia toimijaan liittyviä osa-alueita, joilla on vaikutusta siihen, miten esimerkiksi lapsi reagoi erilaisiin tilanteisiin. Lipponen ym. (2013) mainitsevat toimijuuden modaliteetin avulla tarkastellun lapsuuden toimijuuden osoittautuvan rikkaaksi ja monitahoiseksi ilmiöksi.

Kangas, Ukkonen-Mikkola ja Ranta (2022) pohtivat varhaiskasvatuksen pedagogiikan käsitteelle annettuja merkityksenantoja suomalaisessa varhaiskasvatukseen pohjautuvassa keskustelussa. Tutkimuksissa sen määrittely on jäänyt heidän mukaansa hyvin vähäiseksi, kun taas varhaiskasvatuksen kentällä siihen saatetaan liittää lähes kaikenlainen toiminta. Kangas ym. (2022) mainitsevat, että varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan on viime aikoina yhdistetty laadun leima. Varhaiskasvatuksen kentällä tapahtuvaa varsinaista toimintaa ei kuitenkaan millään tavalla varsinaisesti arvioida. Toiminnan suunnittelu ja toteutus on aina varhaiskasvatuksen opettajan harkinnan varassa. Kankaan ym. (2022) mukaan varhaiskasvatuksen pedagogiikka voidaankin nähdä ilmiönä, jonka toteutumisesta ei ole varmuutta.

Tutkimusaiheen valintaan on vaikuttanut pitkän työkokemuksen aikana tekemämme havainnot varhaiskasvatuksen opettajien pedagogisen toiminnan suunnittelun merkityksenannoista alle 3-vuotiaiden lasten ryhmissä. Vaikka varhaiskasvatustoimintaa ohjaillaan lakien ja asiakirjojen avulla, olemme havainneet, että alle 3-vuotiaiden pedagogisen toiminnan suunnittelu, siihen

suhtautuminen ja sen arvottaminen on hyvin vaihtelevaa. Havaintomme perustuvat varhaiskasvatuksen kentällä kuulemiimme keskusteluihin, merkityksenantoihin ja valintoihin alle 3-vuotiaiden varhaiskasvatuspäivän rakentumisessa.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä alle 3-vuotiaiden lasten toimijuuden merkityksellisyydestä pedagogisen toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Millaisena varhaiskasvatuksen opettajana työskentelevät kokevat lasten toimijuuden ja millaisen painoarvon he sille antavat suunnitellessaan ja toteuttaessaan varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. Näyttäytyykö lasten toimijuus vain jossain kohtaa toiminnan aikana vai onko se mukana aina, jolloin sen voidaan ajatella edustavan kokopäiväpedagogista toiminnan mallia.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimuksen keskeisimpiä käsitteitä sekä tutkimuksen teoreettisia lähtökohtia, joihin tutkimuksen analyysi varhaiskasvatuksen opettajien haastatteluista myöhemmin perustuu. Tutkimuksen keskeiset käsitteet ovat pedagoginen suunnittelu sekä toimijuus. Toimijuuden käsitettä lähestytään tarkemmin Jyrkämän (2007) esittelemän toimijuuden modaaliteettiteorian avulla. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys perustuu toimijuuden modaaliteettiteorian varaan, jonka avulla tarkastelemme varhaiskasvatuksen opettajien pedagogisen toiminnan suunnittelua, toteutusta ja arviointia suhteessa lapsen toimijuuteen alle 3-vuotiaiden ryhmissä.

2.1 Pedagoginen suunnittelu

Salminen ja Poikonen (2018) toteavat, että kaikkein pienempienkin lasten kasvatuksen tulisi olla pedagogisesti suunniteltu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen yhteneväinen kokonaisuus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) mainitaan, että kasvatus, opetus ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden, jonka avulla on mahdollista lähestyä kokonaisvaltaisesti lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen edistämistä.

Lämsä (2021, Alilan & Ukkonen-Mikkolan, 2018, mukaan) toteaa, että laadukas pedagogiikka tarkoittaa pitkäjänteistä sekä tavoitteellista toimintaa, joka perustuu yhteisen pedagogisen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan pedagogiikka rakentuu määritellystä arvoperustasta sekä käsityksestä lapsesta, lapsuudesta ja oppimisesta. Ahosen (2017) mukaan arvoperusta sekä oppimiskäsitys ovat arjessa toteutetun pedagogiikan ratkaisevimmat tekijät. Myös Eskel ja Marttila (2013, Stakes 2005 mukaan) toteavat, että kasvattajan pedagogisen suunnittelun perusta on varhaiskasvatuksen arvojen tiedostaminen. Tämän varsin ilmeisen ja yleisesti havaitun arvojen

merkityksellisyyden pedagogisen toiminnan suunnittelun taustalla voisi olettaa olevan myös alle 3-vuotiaiden ryhmissä. Kettukangas (2017) kuitenkin mainitsee väitöskirjassaan, että alle 3-vuotiaiden pedagoginen suunnittelu painottuu pääosin perustoimintoihin. Varhaiskasvatuksen arkipäivässä tämä tarkoittanee alle 3-vuotiaiden päivän rakentuvan perushoitotilanteista: syöminen, ulkoilu, päivälepo ja hygieniasta huolehtiminen. Ahonen ja Roos (2021) kuitenkin mainitsevat, että pedagoginen suunnittelun tulisi olla alle 3-vuotiaiden ryhmissä toimintaa, jolla täydennetään lasten kokemusmaailmaa suunnitelmallisesti sekä tavoitteellisesti. Karila (2013) toteaa, että lasten mielenkiinnon kohteiden sekä lasten oppimisen havainnoinnin ovat pedagogisen suunnittelun lähtökohtia. Tätä samaa ajatusta tulisi toteuttaa kaikissa ikäluokissa, myös alle 3-vuotiailla.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on olla pedagogisena ohjenuorana alle 3-vuotiaiden lasten ryhmissä, sen avulla kasvattajat voivat tarkentaa omaa toimintaansa ja vastata lasten kaikkiin tarpeisiin (Salminen & Poikonen, 2017). Kettukangas (2017) mainitsee, että alle 3-vuotiaiden ryhmässä perustoiminnalliset hetket voidaan kokea siten, etteivät ne kuulu varhaiskasvatusopettajan työhön, jolloin nämä tilanteet jäävät pedagogisesti huomioimatta ja näin ollen myös suunnittelematta. Pesosen pro gradun (2021) tuloksissa ilmeni, että alle 3-vuotiaiden lasten ryhmissä huomioitiin varhaiskasvatussuunnitelma sekä pedagogisessa suunnittelussa että toiminnan toteutuksessa. Hänen tutkimuksensa osoitti myös, että kasvattajan oma ammattitaito, mallin näyttäminen muille kasvattajille sekä tiimityö korostuivat toiminnan suunnittelussa ja toteutumisessa.

2.2 Toimijuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) toimijuus mainitaan muutamassa kohdassa, joissa tuodaan ilmi varhaiskasvatuksen tehtävä edistää lasten aktiivista toimijuutta sekä yksilönä että yhteiskunnan jäsenenä. Toimijuus käsitettä ei varsinaisesti kuitenkaan avata tai määritellä. Tämä on varsin mielenkiintoinen huomio tarkasteltaessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa toimijuudelle asetettua painoarvoa lapsen tasapainoisen kasvun ja kehityksen edistäjänä. Virkki (2015) mainitsee toimijuuden käsitteen nousseen

suomalaiseen varhaiskasvatuskeskustelun vasta aivan viime vuosikymmeninä osallisuus käsitteen rinnalla.

Turja ja Vuorisalo (2022) määrittelevät toimijuuden olevan yksilön kykyä olla valmiudessa, toimia itsenäisesti ja osallistua aktiivisesti erilaisissa sosiaalisissa ryhmissä. Toimijuus toteutuu heidän mukaansa silloin, kun yksilön toiminasta seuraa jonkin tasoista muutosta. Lipponen ym. (2013) määrittelevät toimijuuden olevan yksilön omaehtoista toimintaa erilaisissa tilanteissa. Heidän mukaansa toimijuus voidaan nähdä inhimillisenä ominaisuutena. Lipponen ym. (2013) painottavat, että toimijuuden ilmenemismuodot ja konkretia ovat riippuvaisia ympäröivästä sosiokulttuurisesta tilanteesta, toimijuus syntyy vuorovaikutuksessa.

Yhteiskunnassa on hyvinkin vahva käsitys siitä, millainen asema ja vaikutusvalta sen eri tasoilla olevilla jäsenillä on. Turjan (2016) mukaan nämä yhteiskunnan rakenteisiin ja vallitseviin käsityksiin lapsuudesta ylipäänsä vaikuttavat lasten arkeen liittyvien instituutioiden toimintakulttuuriin ja niissä toimivien kasvattajien näkemykseen lasten ja aikuisten välisestä valtasuhteesta. Nämä valtasuhteet ovat merkittävässä roolissa tarkasteltaessa lasten toimijuuden toteutumista. Turja ja Vuorisalo (2022) määrittelevät toimijuuden keskeisiksi piirteiksi vallan ja valtasuhteet sekä tavoitteellisuuden ja omien aikomusten tunnistamisen ja nimeämisen.

Virkki (2015) selvitti väitöskirjassaan *Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä* millaisena lapset ja kasvattajat kokevat lasten toimijuuden ja osallisuuden varhaiskasvatuksen arjessa. Tutkimuksen tarkoituksena oli myös etsiä kehittämiskohteita Lappeenrannan kaupungin varhaiskasvatuksen pedagogiseen suunnittelumalliin lasten osallisuuden ja toimijuuden lisäämiseksi.

Virkki (2015, Strandell 1995; Karila 6 Nummenmaa 2005 mukaan) kuvaa toiminnan varhaiskasvatuksessa muotoutuvan alati liikkeellä olevissa vuorovaikutustapahtumissa. Lasten toimijuus ja osallisuus määrittyy edellä mainituissa vuorovaikutustapahtumissa suhteessa kasvattajien heille ennalta asettamiin odotuksiin (Virkki 2015). Tutkimuksessa havaittiin neljä merkitysulottuvuutta, joita kasvattajat lasten toimijuudelle ovat antaneet. Nämä

ulottuvuudet ovat (1) lapset kasvattien toiminnan kohteina, (2) lapset ympäristöstä ohjautuvina toimijoina, (3) lapset yhdenvertaisina toimijoina toistensa ja kasvattajien kanssa sekä (4) lapset omaehtoisina toimijoina. Virkki (2015) toteaa, etteivät ulottuvuudet ole toisiaan poissulkevia vaan ne ovat keskenään tasa-arvoisia ja käytännössä toisiaan täydentäviä.

Lappeenrannan kaupungin varhaiskasvatuksen yhteneväisen pedagogisen suunnittelumallin tarkoituksena oli yhdeltä osin tukea lasten toimijuutta ja osallisuutta. Sen toteuttamisesta löydettiin kuitenkin Virkin (2015) tutkimuksessa merkittäviä eroja varhaiskasvatusyksiköiden välillä. Isoimmat erot havaittiin toimijuuden ulottuvuuksilla "lapset ympäristöstä ohjautuvina toimijoina" sekä "lapset kasvattajien toiminnan kohteina". Erot ovat Virkin (2015; Härkösen 2008 c mukaan) selitettävissä kasvattajien työhönsä liittämien käsitysten vaihtelevuudesta. Toimijuutta ja osallisuutta korostava pedagogiikka vaatii onnistuakseen tietoiseen valintaan perustuvaa eheyttävää pedagogiikkaa. Kytäkseen tähän kasvattajan tulee olla tietoinen omista kasvatustoimintaan liittämistään käsityksistä ja varmistua siitä, että ne mahdollistavat lasten aktiivista osallisuutta. (Virkki 2015). Tämän onnistuminen vaatii Virkin (2015) mukaan kasvattajien suunnitelmallista, tavoitteellista ja aktiivista toimintaa, käytettävien toimintamenetelmien tarkkaa harkintaa sekä lapsen asettamista pedagogisen suunnitteluprosessin lähtökohdaksi.

2.3 Toimijuuden modaliteettiteoria

Toimijuutta lähestytään tarkemmin Jyrkämän (2007) esittelemän toimijuuden modaliteettiteorian avulla. Se voidaan nähdä viitekehyksenä, jossa toimijuus jaetaan kuuteen ulottuvuuteen: osata, kyetä, haluta, täytyä, voida ja tuntea (Jyrkämä 2007). Lipponen ym. (2013) kutsuvat edellä mainittuja modaliteetteja konkreettiseksi välineeksi huomioida ja sisäistää lapsen kokemaa toimijuutta. Toimijuuden modaliteettien avulla voidaan selkeämmin ymmärtää erilaisia lapseen liittyviä tekijöitä (tiedot, taidot, fyysiset ominaisuudet, arvostukset), jotka vaikuttavat oleellisesti lapsen osallistumiseen (Lipponen ym. 2013).

Jyrkämä (2007) ja Lipponen ym. (2013) avaavat toimijuuden modaliteetteja seuraavasti: (A) Osata: yksilön kokemuksen avulla hankkimat

tiedot ja taidot, erilaiset pysyvät osaamiset, (B) Kyetä: yksilön fyysisesti ja psyykkiset kyvyt ja ominaisuudet, niin sanottu ruumiillinen toimintakyky, (C) Haluta: yksilön motivaatio, tavoitteet, tahtotila ja päämäärät, (D) Täytyä: fyysiset ja sosiaaliset – normatiiviset ja moraaliset- pakot ja rajoitukset, jotka vaikuttavat yksilön toimintaan, (E) Voida: erilaisten tilanteiden esiin tuomat mahdollisuudet yksilön toiminnalle ja (F) Tuntee: Yksilön kyky arvioida, arvottaa ja liittää tunteita erilaisiin tilanteisiin ja kokemuksiin.

Tässä tutkimuksessa toimijuuden modaliteettiteorian avulla tarkastellaan varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisen toiminnan suunnittelua. Millaisen merkityksen varhaiskasvatuksen opettaja antaa lapsen toimijuuden toteutumiselle toimijuuden modaliteettien osa-alueiden kautta. Millainen vaikutus on lapsen osaamisella, kyvykkyydellä, motivaatiolla, mahdollisuuksilla ja pakoilla sekä emootioilla pedagogisen toiminnan suunnittelussa.

3 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYS

Tässä tutkimuksessa on tarkoituksena selvittää, millainen merkitys lapsen toimijuuden modaliteeteilla on varhaiskasvatuksen opettajan pedagogiselle toiminnan suunnittelulle.

1. Miten merkityksellisenä varhaiskasvatuksen opettajat pitävät toimijuuden modaliteetteja pedagogisen toiminnan suunnittelussa?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimus on laadultaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena on kuvata todellista, arkista, moninaista elämää (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009). Tutkimuksen aineiston analyysinä käytetään laadullista sisällönanalyysiä. Tuomi ja Sarajärvi (2009) kuvaavat sisällönanalyysiä siten, että siinä pyritään koottava aineisto liittämään tiiviiseen ja selkeään muotoon, niin ettei sen sisältämä sisältö kuitenkaan katoa. Tuomi ja Sarajärvi (2009, Hämäläinen 1987 mukaan) mainitsevatkin, että analyysin avulla tuodaankin selkeyttä kerättyyn aineistoon ja tätä kautta voidaan tehdä tutkittavasta aiheesta selkeitä johtopäätöksiä.

4.1 Tutkimuksen aineisto

Tutkimuksen aineiston keruu suoritettiin haastattelemalla varhaiskasvatuksen opettajia, jotka toimivat alle 3 –vuotiaiden lasten päiväkoti ryhmissä. Haastattelutyypinä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Hirsjärvi ja Hurme (2008) mainitsevat teemahaastattelusta, että nämä haastattelut kohdistuvat tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan haastattelun aikana. Heidän mukaansa nimi, teemahaastattelu, kertoo siitä mikä haastattelussa on kaikkein olennaisinta, koska haastattelu etenee keskeisten teemojen mukaan.

Haastateltavia etsittiin sosiaalisen median facebook sovelluksesta kahdesta suljetusta ryhmästä: Alle 3- vuotiaiden varhaiskasvatus ja Varhaiskasvatuksen opettajat. Haastateltavaksi ilmoittautui neljä alle 3-vuotiaiden ryhmässä työskentelevää varhaiskasvatuksen opettajaa. Ennen haastatteluja haastateltaville lähetettiin info tiedote tutkimusaiheesta sekä haastattelukysymykset. Haastattelut toteutettiin teams-sovelluksen kautta.

Haastattelut olivat kestoaltaan 45-60minuuttia. Haastattelut tallennettiin ja samanaikaisesti litteroitiin teams-sovelluksessa olevan Transkriptio apuohjelman avulla. Haastateltavat olivat aktiivisesti mukana keskusteluissa, ja vuorovaikutus oli avointa sekä sujuvaa.

Haastattelukysymykset muodostettiin toimijuuden modaliteettien kautta, jossa kaikki kuusi näkökulmaa tulivat esille. Osa-alueet olivat: osata, kyetä, haluta, täytyä, voida ja tuntea. Haastattelukysymyksissä haluttiin saada selville haastateltavan oma näkemys toimijuuden modaliteeteista konkreettisen esimerkin kautta sekä siitä, miten tiimin muut jäsenet tekevät, ja mitä tiimisopimuksessa yhdessä on sovittu. Jokaisella haastateltavalla oli samat kysymykset. Lipposen ym. (2013) mukaan toimijuuden modaliteettien kautta voidaan tutkia toimijoihin liittyviä erilaisia tekijöitä, jotka olennaisesti kuuluvat siihen, miten toimija osallistuu ja käyttäytyy eri tilanteissa.

Haastattelun alkupuolella haastateltaville luettiin esimerkki tarina Lipposen ym. (2013) tekstistä. Tämän avulla toivottiin toimijuuden modaliteettiteorian idean avautuvan tarkemmin. Alla sama tarina, joka on suora lainaus Lipponen ym. (2013).

“Ajattele hetki pientä lasta, joka opettelee ajamaan polkupyörällä. Lapselle pyörällä ajamaan oppiminen on asia, jota hän tahtoo (haluta) ja joka on tärkeää ja hauskaa (tuntee). Ajaminen edellyttää häneltä kuitenkin tiettyjä fyysisiä ominaisuuksia (kyetä), sekä tietoja ja taitoja (osata), joita hänellä ei opettelu alkuvaiheessa vielä ole. Lisäksi ajamiseen voi liittyä vanhempien asettamia rajoitteita ja heidän tarjoamia mahdollisuuksia: pyörällä saa ajaa vain puistossa vanhempien kanssa (täytyä). Lisäksi, jotta ajaminen polkupyörällä toteutuu, täytyy pyörään ehkä asentaa apupyörät ajamisen mahdollistamiseksi.”

Litteroitua aineistoa luettiin useamman kerran huolellisesti läpi etsien haastatteluista tutkimuksen teemojen kautta soveltuvia vastauksia. Aineistoa lähdettiin tarkastelemaan tutkimuskysymysten kautta. Tällöin saatiin kerättyä tutkimuksen kannalta tärkeimmät vastaukset aineistosta. Tutkimuskysymyksissä etsittiin vastauksia seuraaviin asioihin: Miten merkityksellisenä varhaiskasvatuksen opettajat pitävät toimijuuden modaliteetteja pedagogisen toiminnan suunnittelussa? Painottuuko jokin toimijuuden modaliteeteista toisia enemmän vai ovatko ne tasavertaisia?

Vastaukset siirrettiin jokaisen teeman osalta omaan tiedostoon. Hirsjärvi ja Hurme (2008) mainitsevat, että aineiston koodaaminen sekä luokittelu eivät ole analyysin tavoite, vaan nämä ovat välivaiheita analyysin rakentamisessa. Tässä tutkimuksessa luokittelu muodostui toimijuuden modaliteettien mukaan: Osata, haluta, tuntea, täytyä, voida ja kyetä.

4.2 Aineiston analyysi

Tämän tutkimuksen aineiston analyysimenetelmänä käytettiin teorialähtöistä sisällönanalyysiä. Tuomen ja Sarajärven (2009,) mukaan teorialähtöinen analyysi perustuu ennalta tunnettuun viitekehykseen, jonka avulla voidaan määritellä tutkittavana olevaa ilmiötä sekä testata ennalta tiedettyä uudessa kontekstissa. Tämän tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu varhaiskasvatuksen opettajien pedagogisen toiminnan suunnittelun tarkastelusta lapsen toimijuuden näkökulmasta Jyrkämän (2007) esittelemän toimijuuden modaliteettiteorian avulla.

Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan teorialähtöinen analyysi aloitetaan analyysirungon muodostamisella. Analyysirunko voi olla väljä, jolloin aineistosta muodostetaan erilaisia luokituksia tai ryhmiä induktiivisen sisällönanalyysin mukaisesti. Väljässä analyysirungossa mukaan otetaan sekä analyysirunkoon kuuluvat että sen ulkopuolelle jäävät asiat. Analyysirungon voi Tuomen ja Sarajärven mukaan muodostaa myös strukturoidusti, eli aineistosta etsitään vaan niitä seikkoja, jotka kuuluvat analyysirunkoon.

Tämän tutkimuksen analyysirunko muodostettiin strukturoidun mallin mukaisesti toimijuuden modaliteettiteorian teemajaottelun mukaan. Muuta aineistoa ei tutkimustuloksissa huomioitu.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tulosten esittäminen on jaoteltu tutkimuskysymyksiin ja niihin liitettyihin teemoihin. Jokaiselle neljälle haastateltavalle on annettu umpimähkäisesti koodit (H1-H4), jotka helpottavat tulosten lukemista.

5.1 Miten merkityksellisenä varhaiskasvatuksenopettajat pitävät toimijuuden moaliitteja pedagogisen toiminnan suunnittelussa?

Seuraavaksi tarkastellaan, miten analyysirungon muodostaneiden toimijuuden modaliteettien merkityksellisyys ilmenee varhaiskasvatuksen opettajien haastatteluissa.

5.1.1 Osata

Haastatteluissa kysyttiin, miten merkityksellisenä pidät lasten osaamisen kehittämistä suunnitellessasi pedagogista toimintaa.

“Tärkeä ottaa suunnittelussa huomioon mahdollistaminen.” (H1)

“Lapset ovat halukkaita oppimaan pienenä... ja meidän pitää mahdollistaa oppiminen siinä vaiheessa, kun lapset ovat kiinnostuneita.” (H3)

“Lasten mielenkiinnon kohteet on tärkeitä. (H2)

“Lapsille sopivaa toimintaa, minkä kautta oppiminen tapahtuu luonnollisesti.” (H3)

Edellä mainituista kommentteista käy ilmi, että haastateltavat pitivät merkityksellisenä pedagogisessa toiminnan suunnittelussa sitä, että suunnitelmissa mahdollistetaan lasten kiinnostuksen kohteet ja se että, toiminta

on lasten ikätasolle sopivaa, missä lapset oppivat luonnostaan. Lasten havainnointi on tärkeää, koska näin kasvattajat pystyvät ottamaan huomioon lasten mielenkiinnonkohteet. Lasten ikätason huomioon ottaminen toiminnan suunnitteluissa mainitaan yhdeksi merkitykselliseksi asiaksi, koska silloin lapset kokevat oppimisen mielekkäämmäksi. Tällöin kasvattajat osaavat suunnitella toimintaa niin, että lasten eri oppimisen taidot tulevat huomioituksi jokaisena päivänä. Eräässä haastattelussa tuli esiin, että jonkin uuden asian oppimisesta tulee usein uusi asia opittavaksi. Esimerkkinä, opetellaan uusi laulu ja siihen lauluun opetellaan jatkoksi leikki mukaan. Näin lasten taidot kehittyvät pikkuhiljaa toistojen ja kasvattajan mallin kautta.

5.1.2 Haluta

Haasteluissa kysyttiin, miten merkityksellisenä pidät lasten motivoimista toimintaan suunnitellessasi pedagogista toimintaa

“Kun tunnet lapsen ja tiedät mitkä hänelle merkityksellisiä asioita, niin sitä kautta löytää niitä ideoita, millä voi motivoida.” (H1)

“Ei pakko oppimista, vaan hauskaa.” (H4)

“Lapsen kiinnostuksella mennään.” (H2)

Niin kuin osata modaliteetissa, niin haluta modaliteetissakin haastateltavat korostivat lasten kiinnostuksen kohteita ja sitä, että oppiminen ei voi olla pakko oppimista vaan hauskaa ja että oppiminen tapahtuu lasten ikätason mukaan. Haastatteluissa ilmeni myös, että jos joku ryhmän lapsista ei halua tehdä samaa, esimerkiksi joku ei halua liikuntatuokiolla osallistua pallon heittelyyn, korostuu kasvattajan rooli lapsen motivoinnissa. Muun ryhmän mallin ja innostuksen kautta kasvattaja voi motivoida lasta mukaan toimintaan. Eräässä vastauksessa mainittiin, että lapsiryhmän tuntemuksen kautta oppii löytämään omaan suunnitteluun ideoita, millä lapsia voi motivoida eri toiminnoissa. Toinen haastateltava taas mainitsi, että hän ammattilaisena ymmärtää esimerkiksi saksilla leikkaamisen merkityksen ja että sitä täytyy tehdä, mutta jos lapsi haluaa leikata “vain” silppua, niin siitä ei tarvitse tulla esimerkiksi, vaikka pupua. Tässäkin korostui lapsen kiinnostuksen kohteet

sekä se, ettei oppiminen ole pakkoa, vaan hauskaa tekemistä. Edellä tuli esiin, että täytyä modaliteetti on osana haluta modaliteettia. Joitain asioita täytyy tehdä, mutta niitä voi tehdä myös niin kuin haluaa.

5.1.3 Tuntea

Haastatteluissa kysyttiin, miten merkityksellisenä pidät lasten tunnetaitojen harjaantumisen pedagogisesti suunnitellussa toiminnassa

“Suunnittelussa tulee ottaa huomioon, että kaikkien ajatukset otetaan huomioon, eikä kukaan jää ulkopuolelle. Ulkopuolelle jääminen syö itsetuntoa.” (H3)

“Joka hetkessä on läsnä tunnetaidot: toiminnassa, siirtymissä yms.” (H4)

“Pidän tärkeänä, että tunteet sallitaan. Kuvat auttavat tunteiden nimeämisessä.” (H2)

Tunnetaitoja pidettiin tärkeänä osana päivän jokaisessa toiminnossa, tämä tuli ilmi jokaisessa haastattelussa. Kuvien merkitys tunnetaitojen harjaantumisessa oli kaikilla isossa osassa. Kuvia käytettiin niin tuokioilla, siirtymissä, sekä leikkitilanteissa. Kuvat auttoivat lapsia hahmottamaan erilaisia tunnetiloja, esimerkiksi riitatilanteissa kaverin kanssa. Näin saatiin syntymään keskusteluja, esimerkiksi siitä miksi toinen on surullinen. Kuvat auttavat tunteiden nimeämisessä, joka voi olla haastavaa alle kolmevuotiailla. Eräässä alle kolmevuotiaiden ryhmässä kasvattajilla olivat tunnekuvat kaulanauhoissa ja näin kuvat olivat heti saatavilla, kun ryhmän lapsella jokin tunne otti vallan ja päästiin helposti keskustelemaan siitä miltä hänestä tuntui. Suunnitelmissa tunnetaidot haluttiin huomioida, että jokaisen lapsen tunnetaidot vahvistuvat, eikä kukaan jää ryhmässä ulkopuoliseksi. Lasten hyvän itsetunnon rakentumiseen vaikuttaa se, että kasvattaja huomioi jokaisen lapsen ryhmässä yksilönä.

5.1.4 Täytyä

Haastatteluissa kysyttiin, miten merkityksellisenä pidät pedagogista toimintaa suunnitellessasi toimintaan kohdistuvia pakkoja ja rajoituksia.

“Kurahousut täytyy laittaa päälle, että saa hyppiä lätäköissä.”(H1)

“Kun lapsi kasvaa, tulee enemmän asioita, joita täytyy tehdä.” (H2)

“Tietyissä tilanteissa täytyy pohtia, tarvitseeko oman suunnitelman rungon mennä niin kuin on suunnitellut vai voiko tästä joustaa.” (H4)

Haastatteluissa tuli hyvin yhteneväisesti ilmi täytyä modaliteetin rinnastaminen lasten ja koko ryhmän turvallisuuteen. Pakot ja rajoitukset perustellaan lasten terveyden ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Täytyä modaliteetti liitettiin myös lasten ikään. Mitä vanhempi lapsi, sitä enemmän velvoitteita. Rajoituksissa eli aikuisten luomista säännöistä haastateltavat ilmaisivat ammatillisen kokemuksen kertymisen myötä syntyneen reflektoinnin ja puntaroinnin siitä, ovatko kaikki säännöt oikeasti tarpeellisia ja harkiten perusteltuja. Esimerkiksi, miksi sisällä ei saa juosta. Tässäkin kohtaa nousi taas turvallisuus tärkeäksi näkökulmaksi. Täytyä modaliteettia puntaroiitiin myös kasvattajan pedagogisen toimintasuunnitelman “täydellisen” noudattamisen kannalta. Täytyykö suunnitelma viedä läpi ennalta määritellysti, vai onko lapsilla mahdollisuus vaikuttaa toiminnan kulkuun esimerkiksi mielenkiinnonkohteidensa tai hetkessä syntyneen innostuksen siivittämänä.

5.1.5 Voida

Haastattelussa kysyttiin, miten merkityksellisenä pidät pedagogisessa toiminnan suunnittelussa lapsen mahdollisuuksiin vaikuttaa omiin valintoihin

“Kokemuksen kautta tulee ajatus, ettei se haittaa, jos kaikki ei mene suunnitelmieni mukaan.” (H4)

“Suunnitelmat eivät kiveen kirjoitettuja.” (H2)

“Tiedostaa, missä kohtaa toimintaa pitää muuttaa.” (H4)

“Joka ikäluokalle omat suunnitelmat, mistä voidaan poiketa.” (H 3)

Haastateltavien vastaukset voida modaliteetin kohdalla ovat yhteneväisiä täytyä modaliteetin kanssa. Mahdollisuus suunnitelman muokkaamiseen toiminnan aikana näkyi kaikkien haastateltavien vastauksissa. Lasten innostus ja toiminta vire vaikuttavat kasvattajien toiminnan ohjaukseen. Voida modaliteetti rinnastettiin alle 3-vuotiaiden ikäryhmässä myös ikään ja taitoihin. Kasvattajan havainnointi ja herkkyys huomioida alle 3-vuotiaiden ryhmässä varsin eritasolla olevat taidot nähtiin merkityksellisinä. Miten paljon jo puolen vuoden ikäero vaikuttaa lasten toimintaan. Tässä kohtaa haastateltavat kokivat aikuisen roolin olevan toiminnan mahdollistaja eikä sen estäjä.

5.1.6 Kyetä

Haastatteluissa kysyttiin, miten huomioit pedagogisen toiminnan suunnittelussa lasten fyysisen ja psyykkisen kyvykkyyden osallistua toimintaan

“Välillä taitojen mukaan ja välillä iän mukaan.”(H1)

“Suunnittelun pohja lähtee ryhmän tarpeista” (H4)

“Ennakointi.” (H3)

Haastateltavien näkemys kyetä modaliteetin vaikutuksesta pedagogisen toiminnan suunnitteluun liittyi hyvin vahvasti lapsen ikään ja taitotasoon. Toiminnan tulisi olla lapsille turvallista ja mielekästä, mutta lapsia olisi hyvä myös rohkaista ja kannustaa kokeilemaan uutta. Tärkeänä pidettiin lapsen osallisuutta toimintaa. Osallisuuden asteella tai sillä miten toiminta etenee, onnistuuko lapsi toiminnassaan ei haastateltavien mielestä ole niin suurta merkitystä. Kasvattajan aito kannustus ja tuki sekä sensitiivinen läsnäolo koettiin haastateltavien mukaan merkityksellisiksi. Pedagogisen toiminnan suunnittelussa lapsiryhmän tuntemuksesta ja havainnoinnista on jälleen kerran apua.

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Seuraavaksi tarkastellaan kaikkia edellisessä luvussa esitettyjä tutkimustuloksia teoreettisen viitekehyksen kautta sekä peilataan niitä tutkijoiden pohdintaan ja johtopäätöksiin. Lopuksi tarkastellaan tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta sekä jatkotutkimusmahdollisuuksia.

Tutkimuksen ensimmäisenä tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatuksen opettajien merkityksenantoja toimijuuden modaaliteettien näkökulmasta pedagogisen toiminnan suunnittelussa. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys perustuu Jyrkämän (2007) esittelemään toimijuuden modaaliteetteihin. Lipposen ym. (2013) mukaan toimijuuden modaaliteetit ovat hyvä keino havainnoida ja sisäistää lasten kokema toimijuutta. Tutkimuksessa ilmeni, että toimijuus käsitteenä sekä toimijuuden modaaliteettiteoria olivat tutkimukseen osallistuneille hieman vieraita ja aiheuttivat hämmennystä. Asiasisällöt olivat tutkittaville tuttuja ja arkipäiväisiä, mutta niistä käytettävät nimitykset eivät. Virkki (2015) havaitsi saman suuntaista käsitteisiin liittyviä eroavaisuuksia väitöskirjansa tutkimustuloksissa. Lappeenrannan kaupungin varhaiskasvatuksen yhteneväisen pedagogisen suunnittelumallin toteutuksessa löydettiin isoja eroja varhaiskasvatusyksiköiden välillä. Mahdollisena selityksenä vaihtelevuuteen pedagogisen toiminnan toteutumisessa nähtiin kasvattajien henkilökohtaiset ja subjektiiviset varhaiskasvatukseen liittämät käsitykset (Virkki, 2015). Vilka (2015) mainitsee laadullisen tutkimuksen yhdeksi merkitykselliseksi tekijäksi emansipatorisuuden. Emansipatorisuudella hän tarkoittaa tutkimukseen osallistuvien mahdollisuutta tutkimuksen avulla lisätä omaa ymmärrystä tutkittavana olevasta ilmiöstä ja näin ollen kehittää ja vahvistaa tutkimusilmiöön kohdistamia ajattelu- ja toimintamalleja. Tässä tutkimuksessa oli havaittavissa emansipatorisia piirteitä. Tutkittavat olivat haastatteluiden alkuvaiheessa vähäsanaisia ja hieman jopa ymmällään

tutkittavasta ilmiöstä, vaikka ammatillista kokemusta kaikilla oli taustalla jo pitkälti. Haastatteluiden edetessä haastateltavien ajatus siitä, mitä tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen muodostavilla toimijuuden modaliteeteilla käytännössä tarkoitetaan, huomattavasti selventyi. Keskustelun taso selvästi myös syveni ja haastateltavat löysivät konkreettisia käytännön esimerkkejä tutkittavasta ilmiöstä. Vilkan (2015) mukaan emansipatorisuuden tavoitteena voidaan pitää haastateltavien kokemusta tutkimusilmiön oivaltamisesta ja kokevat tulleen aidosti kuunnelluiksi.

Jyrkämä (2007) ja Lipponen ym. (2013) määrittelevät osata modaliteetin olevan yksilön kokemuksen avulla hankkimat tiedot ja taidot, pysyvät osaamiset. Tutkimuskysymykseen, miten merkityksellisenä kasvattajat näkevät osata modaliteetin pedagogisessa toiminnan suunnittelussa tulokset osoittivat sen olevan merkittävässä roolissa. Tutkimuksessa ilmeni osata modaliteetin perustuvan kasvattajan havainnoinnin ja lasten mielenkiinnonkohteiden varaan. Havainnointi koettiin tärkeäksi, että tiedetään mitä lapset jo osaavat ja mikä herkkyykskausi heillä on meneillään. Kuten teoreettisessa viitekehyksessä pedagogisen suunnittelun kohdalla Karila (2013) mukaan lasten mielenkiinnon kohteet ja lasten oppimisen havainnointi pedagogisen suunnittelun kivijalka. Tutkimustulosten pohjalta pohdittiin, miten tärkeässä roolissa lasten oppimisen kannalta on kasvattajien suunnitelmallinen havainnointi ja niiden muistiin kirjaaminen. Tässä kohtaa erityisen merkityksellistä on kirjata muistiin myös positiivisia huomioita ja kokoluokaltaan hyvin pienet ja huomaamattomat hetket. Tärkeää on huomioida ne mitä lapsi jo osaa, eikä pelkästään keskittyä siihen, mitä vielä harjoitellaan. Näiden apuna lasten mielenkiinnon kohteet ovat oivallinen apu osaamisen vahvistamisessa.

Kyetä modaliteettiin sisältyy Jyrkämän (2007) ja Lipposen ym. (2013) määritelmän mukaan lapsen fyysiset ja psyykkiset ominaisuudet. Tutkimustuloksissa kävi ilmi, että kyetä modaliteetti näkyy kasvattajien pedagogisessa suunnittelussa lasten taitojen, iän sekä ryhmän tarpeiden mukaan. Myös ennakkointia pidettiin tarpeellisena kyetä modaliteetin näkökulmasta. Turjan ja Vuorisalon (2022) määritelmän mukaan toimijuus voidaan nähdä lapsen kykynä olla valmiudessa, toimia itsenäisesti ja osallistua aktiivisesti lähipiiriin kuuluvissa ryhmissä. Kyetä modaliteettia pohdittaessa

tutkimustulosten varassa havainnoimme lapsen fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn huomioon ottamisen jo toiminnan suunnitteluvaiheessa mutta myös toiminnan toteutuksen vaiheessa. Taustalla vaikuttaa oleellisesti myös havainnointi ja lapsiryhmän tuntemus.

Osa-alueen haluta Jyrkämä (2007) ja Lipponen ym. (2013) määrittelevät sisältävän lapsen motivaation sekä tavoitteet. Tutkimuksessa kysyttiin kasvattajien merkityksenantoja lasten motivoimiseen toimintaan. Ahonen ja Roos (2021) mukaan pedagoginen suunnittelu on toimintaa, jolla lasten kokemusmaailmaa täydennetään suunnitelmallisesti sekä tavoitteellisesti. Tutkimustulokset osoittavat, että lasten motivointi toimintaa koettiin tärkeämmäksi kuin se mitä toiminnan tuloksena mahdollisesti syntyy. Osoitus kasvattajan ammatillisuudesta on nähdä paperisilppukin merkityksellisenä lapsen motivoinnissa ja tavoitteiden toteutumisessa oppimisen polulla. Tärkeässä roolissa koettiin jälleen havainnointi ja lapsiryhmän tuntemus.

Täytyä modaliteetin Jyrkämä (2007) ja Lipponen ym. (2013) määrittelevät pakoiksi ja rajoituksiksi, jotka vaikuttavat lasten toimintaan. Tutkimustuloksissa täytyä modaliteetti koettiin hyvin vahvasti turvallisuuden näkökulmasta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) painotetaan, että pedagogisesti suunnitellun toiminnan tulee olla ammatillisesti johdettua, sekä suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti lasten hyvinvointia ja oppimista turvaavaa toimintaa. Tutkimustuloksia pohdittaessa korostui jälleen kerran sekä kasvattajan pedagoginen osaaminen ja sen hyödyntämien toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa, että havainnoinnin tärkeys.

Voida modaliteetti on Jyrkämän (2007) ja Lipposen ym. (2013) määritelmän mukaan erilaisten tilanteiden lapselle esiin tuomat mahdollisuudet. Tutkimustuloksissa ilmeni voida ja täytyä modaliteetin yhteneväisyys. Lipponen ym. (2013) käsittelevätkin näitä kahta modaliteettia yhtenä kokonaisuutena. Tutkimuksessa havaittiin kasvattajien näkemys siitä, että alle 3-vuotiaiden ikäryhmässä tulisi olla enemmän voida modaliteettia ja iän lisääntyessä täytyä modaliteetin osuus kasvaa. Kettukangas (2017) mainitsee alle 3-vuotiaiden pedagogisen toiminnan suunnittelun painottuvan perustoimintoihin. Tutkimuksessa tuli esiin kasvattajien ajatus siitä, että juuri näissä perustoiminnoissa voida modaliteetilla on merkittävä rooli. Alle 3-vuotiaille

tarjotaan oivallinen mahdollisuus harjoitella omaehtoista valintaa perustoiminta tilanteissa.

Tuntea modaliteetin Jyrkämä (2007) ja Lipponen ym. (2013) määrittelevät lapsen kykyyn arvioida, arvottaa ja tunteiden liittäminen kohtaamiinsa tilanteisiin. Tutkimuksessa ilmeni kasvattajien näkemys tunnetaitojen tärkeydestä ja niiden sisällyttäminen pedagogiseen suunnitelmaan. Merkityksellisenä sitä pidetään juuri alle 3-vuotiaiden ryhmässä. Mitä pienempänä lapsen tunnetaitoja vahvistetaan, sen varmemman pohjan hän saa tulevaisuutta varten. Karikoski ja Tiilikka (2020) mainitsevat läsnä olevan kasvattajan merkityksen alle 3-vuotiaiden tunnetaitojen vahvistajana ja turvaajana. Tutkimustulokset vahvistavat tutkijoiden pohdintaa siitä, miten tärkeää on kuljettaa tunnetaitojen harjoittelemista sekä sallia lapsille eri tunteiden ilmaisu lapselle ominaisella tavalla. Tämä vaatii kasvattajalta sensitiivisyyttä ja omien tunnetaitojen hallintaa.

Tarkasteltaessa tutkimustuloksia havaittiin toimijuuden modaliteettien esiintyvän hyvin vahvasti likellä toisiaan, limittäin ja lomittain. Niiden erotteleminen toisistaan tutkimustuloksia tulkitessa oli jopa hieman haastavaa. Myös haastateltavat kokivat toimijuuden modaliteetit menevän usein päällekkäin omissa vastauksissaan. Lipponen ym. (2013, Jyrkämän 2008 mukaan) mainitsevat toimijuuden modaliteettien olevan toisiinsa yhteen kietoutuneina ja kokonaisdynamiikkansa avulla toimijuutta muotoilevia ja uusintavia.

Tutkimustuloksissa ei löydetty minkään toimijuuden modaliteetin olevan toisia vahvempi, vaan niillä kaikilla koettiin olevan tasavertainen ja merkittävä rooli pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja myös sen toteuttamisessa. Laadukas pedagogiikka on Lämsän (2021, Alilan & Ukkonen-Mikkolan, 2018, mukaan) mukaan pitkäjänteistä ja tavoitteellista toimintaa, jonka perustana on pedagoginen toiminnan suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi. Tutkimuksen vastauksia tarkasteltaessa pohdittiin, miten merkittävässä roolissa toimijuus ja toimijuuden modaliteettien huomioon ottaminen pedagogisen toiminnan suunnittelussa on. Näin turvataan laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutuminen.

Tutkimustuloksia tarkasteltaessa tutkijat päättelevät toimijuuden modaliteettien olevan merkityksellisessä roolissa varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisen toiminnan suunnittelussa. Mikään toimijuuden modaliteeteista ei saanut toisia enempää painotusta, vaan ne kaikki koettiin yhtä arvokkaiksi ja tasavertaisiksi. Vaikka tutkimusaineisto on suhteellisen pieni ja yleistystä on vaarallista tehdä, niin tutkimustuloksesta voisi optimistisesti ajatella, että varhaiskasvatuksen opettajien pedagoginen suunnittelu noudattaa kokopäivä pedagogiikan ajatusta.

6.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Hirsjärvi, ym. (2009) toteavat, että laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkijan tarkka kertomus tutkimuksen toteuttamisesta. Tarkka kerronta on oltava mukana kaikissa tutkimuksen eri vaiheissa. Myös Vilkka (2015) mainitsee laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteerinä olevan tutkijan rehellisyyden. Tutkija arvioi tutkimuksensa luotettavuutta tutkimuksen jokaisessa kohdassa valintoja ja perusteluita tehdessään. Tässä tutkimuksessa on pyritty kertomaan kaikki tutkimukseen liittyneet seikat ja vaiheet mahdollisimman tarkasti. Tutkimus aiheen selkeyttämisen jälkeen tutkijat kartoittivat tutkimusilmiöön sopivaa teoreettista viitekehystä. Tämän jälkeen päätettiin aineiston hankinnasta ja tutkimustulosten analyysitavasta sekä tulosten raportoinnista.

Tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastattelulla, johon etsittiin haastateltavia sosiaalisen median alustalta. Ennen haastatteluita tutkimukseen osallistuville lähetettiin informaatiota tutkitusta aiheesta sekä haastattelukysymykset (ks. liite 2). Tuomi ja Sarajärvi (2013) toteavat, että tutkimuksessa on huomioitava, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Haastateltaville tulee kertoa, että heillä on oikeus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen, oikeus keskeyttää osallistuminen sekä jälkikäteen kieltää omien vastausten aineiston käyttö tutkimuksessa. Tutkimukseen osallistuvilta pyydettiin ennen haastattelun alkua suostumus tutkimuksessa mukanaoloon (ks. liite 4). Suostumuksesta kävi ilmi haastateltaville heidän oikeutensa tutkimukseen liittyen sekä kerrottiin, että tutkija vastaa

haastatteluaineiston säilyttämisestä EU:n tietosuoja –asetuksen mukaisesti ja haastatteluaineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua (ks. liite 5).

Hirsjärvi ja Hurme (2008) mainitsevat, että tutkimuksen laadukkuutta voidaan tavoitella sillä, että tehdään hyvä haastattelurunko. Etuna nähdään, että mietitään etukäteen, kuinka tutkimuksessa olevia teemoja voidaan syventää. Tutkimuksen haastattelurunko muodostettiin toimijuuden modaliteettien pohjalta. Kaikille haastatteluun osallistuneille esitettiin samat kysymykset tutkimuksen luotettavuuden varmistamiseksi. Haastatteluissa ei kerätty henkilötietoja, näin pyrittiin pitämään haastateltavat anonyymeina. Aineiston litterointivaiheessa haastateltavat nimettiin koodeilla (H1-H4). Hirsjärvi ja Hurme (2008) toteavat, että haastattelun laatu paranee mitä nopeammin haastattelut litteroidaan. Tässä tutkimuksessa haastatteluihin käytettiin teams sovelluksen Transkriptio ominaisuutta, jolla haastattelut litteroituivat valmiiksi tekstiksi haastattelun aikana. Näin ollen litterointi on luotettavaa, koska valmis teksti oli valmis välittömästi haastattelun loputtua.

Tuomi ja Sarajärvi (2009) toteavat, että tutkimuksen uskottavuus ja tutkijan eettiset mielipiteet ovat yhteydessä toisiinsa. Tässä tutkimuksessa on noudatettu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) laatimaa Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK) ohjetta. Tutkijat ovat pyrkineet rehellisyyteen, huolellisuuteen ja tarkkuuteen kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Tutkijat ovat myös huomioineet muiden tutkijoiden aiemmin tekemää työtä ja saavutuksia. Aiemmin ilmestyneihin tutkimuksiin ja julkaisuihin on viitattu asianmukaisella tavalla.

6.2 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Mahdollisia jatkotutkimuksia alle 3-vuotiaiden pedagogiikasta eri näkökulmista ilmeni tutkimuksen aikana useampi. Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista selvittää yksityiskohtaisemmin toimijuuden ja osallisuuden toteutumista alle 3-vuotiaiden lasten näkökulmasta. Toimijuutta ja osallisuutta pidetään merkityksellisenä suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. Mutta millaisena se todellisuudessa esiintyy ja toteutuu. Laajemman määrällisen tutkimuksen avulla tätä voitaisiin kartoittaa tarkemmin.

Alle 3-vuotiaiden varhaiskasvatustoiminta on merkittävässä roolissa lapsen tulevaisuuden vankan kivijalan rakentumisessa. Varhaiskasvatusta toteutetaan moniammatillisissa tiimeissä. Jatkotutkimuksessa olisi mielenkiintoista selvittää miten varhaiskasvatuksen eri ammattiryhmät arvottavat tai millaisen merkityksen he antavat alle 3-vuotiaiden pedagogiikalle? Ja millainen merkitys tiimi työskentelyllä on alle 3-vuotiaiden pedagogiikan toteutumiselle?

LÄHTEET

- Ahonen, L. (2017). *Pedagogisen toiminnan suunnitteleminen*. Teoksessa Ahonen, L., Vasun käyttöopas. PS-Kustannus. Jyväskylä
- Ahonen, L. & Roos, P. 2021. Untuvikot. *Alle 3 –vuotiaiden pedagogiikka*. PS – Kustannus. Jyväskylä.
- Eerola-Pennanen, P., Vuorisalo, M. & Raittila, R. (2022) *Johdatus varhaiskasvatukseen*. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 3.korjattu ja laajennettu painos. Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy.
- Eskel, P. & Marttila, M. (2013). *Osallisuuden kokemus osana yhteisöllisyyttä*. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M., & Varsa, M. (toim.) Pienten parissa. *Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille*. PS-Kustannus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. 15., uudistettu painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Jyrkämä, J. (2007) *Toimijuus ja toimijatilanteet – aineksia ikääntymisen arjen tutkimiseen*. Teoksessa Seppänen, M., Karisto, A.&Kröger, T. (toim.) Vanhuus ja sosiaalityö Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä. PS-kustannus.
- Kangas, J., Ukkonen- Mikkola, T. & Ranta, S. (26.8.2022) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka – Kohti teoreettisia määritelmiä [blogikirjoitus]. *Tutkittua varhaiskasvatuksesta*.
<https://tutkittuavarhaiskasvatuksesta.com/2022/08/26/varhaiskasvatuksen-pedagogiikka-kohti-teoreettisia-maaritelmiä/>
- Karikoski, H., & Tiilikka, A., (2020). *Eheä kasvupolku- haaste yhteistyölle*. Teoksessa Hujala, E., & Turja, L., (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. S. 85. 5.uudistettu painos. PS-kustannus.
- Karila, K. (2013) *Ammattilaissukupolvet varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteuttajina ja kehittäjinä*. Teoksessa Karila, K. & Lipponen, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Osuuskunta Vastapaino.

- Kettukangas, T. 2017. Perustoiminnot-käsite varhaiskasvatuksessa. Publications of the university of eastern Finland dissertations in education, humanities, and theology No 110. Savonlinna: Itä-Suomen yliopisto.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-2574-9>
- Lipponen, L., Kumpulainen, K. & Hilppö, J. (2013) *Haluan, voin ja osaan Lasten toimijuuden rakentuminen päiväkodissa*. Teoksessa Karila, K. & Lipponen, L. (toim.) *Varhaiskasvatuksen pedagogiikka*. Osuuskunta Vastapaino.
- Lämsä, T., 2021. Artikkel. Kasvatus ja aika. *Kokopäiväpedagogiikka ja sen kehittäminen varhaiskasvatuksessa*. Kustantaja: Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seura. Viitattu 10.1.2023.
<https://core.ac.uk/reader/158607670>
- Pesonen, A., 2021. Pro-gradu. *Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman merkitys pedagogiselle toiminnalle alle kolmevuotiaiden ryhmissä*. Jyväskylän yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/76305/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-202106083519.pdf?sequence=1>
- Opetushallitus. (2014) *Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet*
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Opetushallitus. (2022) *Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet*
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf
- Salminen, J., & Poikonen, P-L., (2018). *Opetussuunnitelma pedagogisena työvälineenä*. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A., & Eerola-Pennanen, P. (Toim.) *Valloittava varhaiskasvatus*. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. s.57–63. Toinen korjattu painos. Vastapaino Oy.
- Tilastokeskus. (9.12.2022) *Varhaiskasvatukseen osallistui 230600 lasta vuonna 2021*. Haettu 1.3.2023 <https://stat.fi/julkaisu/ckwd9j2c8fbpq0c53mhrob1za>
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 5., uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turja, L. (2016). *Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa*. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.). *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. 3. päivitetty painos. PS-kustannus.
- Turja, L. & Vuorisalo, M. (2022) *Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa*. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) *Valloittava varhaiskasvatus* Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 3.korjattu ja laajennettu painos. Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012) *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*.
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf Viitattu 12.3.2023

Vilkkä, H. (2015). *Tutki ja kehitä*. 4., uudistettu painos. PS-kustannus.

Virkki, P. (2015). *Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä*.
(Publications the University of Eastern Finland Dissertations in Education,
Humanities, and Theology No 66) [väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto].
eRepo Itä-Suomen yliopiston
julkaisuarkisto. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/14935/urn_isbn_978-952-61-1735-5.pdf

LIITTEET

Liite 1: **Hyvä varhaiskasvatuksen opettaja!**

Pyydämme Sinua osallistumaan tutkimukseemme, jonka tavoitteena on selvittää varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä alle 3-vuotiaiden lasten toimijuuden merkityksellisyydestä pedagogisen toiminnan suunnittelun lähtökohdana. Näkykö kokopäiväpedagoginen ajatus varhaiskasvatuksen opettajien pedagogisen toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Tämän selvittämiseksi kohdistamme tutkimuksen lapsen toimijuuteen pedagogisen suunnittelun näkökulmasta. Tutkimus raportoidaan kandidaatin tutkielmassa.

Tutkimusaineisto muodostuu varhaiskasvatuksen opettajien yksilöhaastatteluista. Aineiston keruu helmikuussa 2023 (viikot 6 ja 7). Haastattelun kesto 30–45 minuuttia. Haastattelut toteutetaan zoom- tai teamskokouksessa. Haastattelut nauhoitetaan ja niistä saatu aineisto litteroidaan analysointia varten. Aineistoa käsiteltäessä kaikki haastattelussa esiintyvät tunnistetiedot, kuten henkilöiden ja paikkakuntien nimet poistetaan. Tutkimukseen osallistuvien henkilötietoja käsitellään EU:n tietosuoja-asetuksen mukaisesti. Haastatteluaineisto hävitetään tutkimuksen päätyttyä. Osallistuminen tutkimukseen on täysin vapaaehtoista. Voit milloin tahansa keskeyttää tutkimukseen osallistumisesi.

Yhteistyöstä kiittäen

Terhi Saarela ja Mari Mäenpää

Tampereen yliopiston kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta

Liite 2: INFORMAATIOTA TUTKIMUKSESTA

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä alle 3-vuotiaiden lasten toimijuuden merkityksellisyydestä pedagogisen toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Millaisena varhaiskasvatuksen opettajana työskentelevät kokevat lasten toimijuuden ja millaisen painoarvon he sille antavat suunnitellessaan ja toteuttaessaan varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. Näyttäytyykö lasten toimijuus vain jossain kohtaa toiminnan aikana vai onko se mukana aina, jolloin sen voidaan ajatella edustavan kokopäiväpedagogista toiminnan mallia.

Turja ja Vuorisalo (2022, s.43) määrittelevät toimijuuden olevan yksilön kykyä olla valmiudessa, toimia itsenäisesti ja osallistua aktiivisesti erilaisissa sosiaalisissa ryhmissä. Toimijuus toteutuu heidän mukaansa silloin, kun yksilön toiminasta seuraa jonkin tasoista muutosta. Lipponen, Kumpulainen ja Hilppö (2013, s. 160) määrittelevät toimijuuden olevan yksilön omaehtoista toimintaa erilaisissa tilanteissa. Heidän mukaansa toimijuus voidaan nähdä inhimillisenä ominaisuutena. Lipponen ym. (2013, s. 161) painottavat, että toimijuuden ilmenemismuodot ja konkretia ovat riippuvaisia ympäröivästä sosiokulttuurisesta tilanteesta, toimijuus syntyy vuorovaikutuksessa.

Toimijuutta voidaan tarkastella vielä tarkemmin Jyrkämän (2007) toimijuuden modaliteettiteorian avulla. Jyrkämä jakaa toimijuuden kuuteen modaliteettiin eli ulottuvuuteen.

Nämä modaliteetit ovat: Osata, Kyetä, Haluta, Täytyä, Voida ja Tuntea.

- Osata modaliteettiin liittyvät yksilöiden tiedot ja taidot, jotka he ovat hankkineet kokemuksiansa kautta elämänsä aikana.
- Kyetä modaliteetti kertoo mihin yksilöt fyysisesti pysyvät ja mitä osaavat.
- Haluta modaliteetissa nähdään yksilöiden motivaatio ja tavoitteet.
- Voida ja täytyä modaliteetit liittyvät yksilöiden erilaisiin mahdollisuuksiin toimia eri tavoilla.
- Tuntea modaliteettiin liittyvät arvot ja arvostukset yksilön kokemuksiin liittyvissä asioissa. (Lipponen, Kumpulainen & Hilppiö, 2013)

Lähteet

Lipponen, L., Kumpulainen, K., & Hilppiö, J. (2013). *Haluan, voin ja osaan. Lasten toimijuuden rakentuminen päiväkodissa*. Teoksessa Karila, K., &

Lipponen, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Osuuskunta Vastapaino.

Turja, L. & Vuorisalo, M. (2022) *Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa*. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) *Valloittava varhaiskasvatus Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. 3.korjattu ja laajennettu painos. Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy.

Liite 3: **HAASTATTELUN KULKU**

Tässä tutkimuksessa aineisto kerätään teemahaastattelun periaatteiden mukaisesti. Haastattelu etenee teemojen pohjalta muodostuvasta keskustelusta.

Teema 1. OSATA:

- Miten merkityksellisenä pidät lasten osaamisen (tiedot/taidot) kehittämistä

Teema 2. HALUTA:

- Miten merkityksellisenä pidät lasten motivoimista toimintaa

Teema 3. TUNTEA:

- Miten merkityksellisenä pidät/ koet lasten tunne taitojen ja arvomaailman vahvistamisen

Teema 4. TÄYTYÄ/VOIDA:

- Miten merkityksellisenä pidät sääntöjen, normien, ennalta määriteltyjen sopimusten noudattamista, Sääntöjen merkitys, milloin niitä voidaan viilata

Teema 5. KYETÄ:

- Kuinka menettelet silloin, kun lapsen fyysinen tai psyykinen olotila ei ole vahvimmillaan

Liite 4: **SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISEEN**

TUTKIMUKSEN NIMI: Varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä alle 3-vuotiaiden toimijuudesta

Kyseessä on Terhi Saarelan ja Mari Mäenpään Tampereen yliopistossa tehtävästä opinnäytetyöstä.

Tutkimuksen tulokset tullaan julkaisemaan kandidaatin -tutkielmassa.

Minulle on selvennetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen, että henkilöllisyyteni jää vain tutkijan tietoon ja minua koskevaa aineistoa käytetään vain kyseiseen tutkimukseen. Tutkija vastaa haastatteluaineiston säilyttämisestä EU:n tietosuoja-asetuksen mukaisesti ja aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Tutkimustulokset julkaistaan nimettömänä. Voin halutessani peruuttaa suostumukseni tutkimukseen osallistumiseen milloin tahansa. Minun ei tarvitse perustella keskeyttämistäni. Minua on tiedotettu siitä, miten ja mitä henkilötietojani tutkimuksessa käytetään.

Suostumuskaavakkeiden säilytys: Tutkimuksesta on tehty EU:n tietosuoja-asetusten mukainen tietosuojailmoitus (EU 2016/679), art. 12,13,14

Suostun siihen, että minua haastatellaan ja antamiani tietoja käytetään kyseisen tutkimuksen tarpeisiin.

Päiväys _____

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Kiitokset osallistumisestasi tutkimukseen!

mari.maenpää@tuni.fi

terhi.saarela@tuni.fi

Liite 5: **Tietosuojalomake:**

Rekisterin nimi	Varhaiskasvatusopettajien näkemyksiä alle 3- vuotiaiden toimijuudesta
Päiväys	1.2.2023
Rekisterinpitäjä(t)	Mari Mäenpää, mari.maenpaa@tuni.fi Terhi Saarela, terhi.saarela@tuni.fi
Ohjaaja tai oppilaitoksen yhteyshenkilö	Arttu Mykkänen, arttu.mykkanen.tuni.fi
Henkilötietojen käsittelytarkoitus ja käsittelyperuste	<p>Henkilötietojasi käsitellään Varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä alle 3-vuotiaiden toimijuudesta liittyvässä opinnäytetutkimuksessa.</p> <p>Tässä tutkimuksessa tarkastellaan varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä alle 3-vuotiaiden lasten toimijuuden merkityksellisyydestä pedagogisen toiminnan suunnittelun lähtökohtana.</p> <p>Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.</p> <p>Henkilötietojen käsittelyperusteena on:</p> <p>1. ☒ Suostumus. Suostumuksen voi peruuttaa milloin tahansa ottamalla yhteyttä tekijöihin.</p> <p>b) yleisen edun mukainen tieteellinen tutkimus</p>

	<p>Opinnäytetutkimuksen ohjaajalla voi olla pääsy aineistoon tutkimuksen ohjaamista ja tarkastamista varten. Tällöin rekisterinpitäjänä on Tampereen yliopisto ja käsittelyperusteena yleisen edun mukainen tehtävä.</p>
Henkilötietojen säilytysaika	<p>Opinnäytteen valmistuttua aineisto ja henkilötiedot tuhoetaan.</p> <p>Siltä osin, kuin ohjaajalla on pääsy aineistoon, opinnäytetyön ohjaamista ja tarkastamista varten, ohjaajat ja tarkastajat käsittelevät henkilötietoja ainoastaan niin kauan kuin on tarpeellista työn hyväksymistä varten.</p>
Rekisterin tietosisältö ja tietolähteet	<p>Haastattelupyynnöt kerätään sosiaalisen medianalustalta (Facebook) kahdesta ryhmästä: varhaiskasvatuksen opettajat sekä alle 3-vuotiaiden varhaiskasvatus, jotka molemmat ovat suljettuja ryhmiä.</p> <p>Haastateltavien kerättävät nimitiedot, sähköpostiosoitteet ja tallenteina olevat zoom/teamsvideot säilytetään tutkimuksen tekijöiden omilla koneilla office 365 järjestelmässä.</p> <p>Aineisto koostuu tähän tutkimukseen osallistuvien varhaiskasvatuksenopettajien haastatteluista saamiimme vastauksiin. Analysointivaiheen jälkeen aineisto hävitetään.</p> <p>Tutkimukseen osallistuvien anonymiteetti turvataan litterointi ja raportointi vaiheessa siten, ettei tutkimukseen osallistuvia ole mahdollista selvittää. Eli kaikki henkilöön liitettävä tieto esim. nimi, ikä, kotipaikka muunnetaan kirjoitusasuun varhaiskasvatuksen opettaja 1, varhaiskasvatuksen opettaja 2 jne.</p>
Rekisteröidyn oikeudet	<p>Tietosuojalainsäädännön mukaisesti sinulle kuuluu oikeus saada pääsy tietoihin, oikaista tietoja, oikeus tietojen poistamiseen</p>

	(oikeus tulla unohtetuksi), rajoittaa tietojen käsittelyä ja vastustaa henkilötietojen käsittelyä. Jos haluat käyttää jotain oikeuttasi, ota yhteys rekisterinpitäjään.
Oikeus valittaa viranomaiselle	Sinulla on oikeus tehdä valitus henkilötietojen käsittelyä valvovalle viranomaiselle, jos epäilet henkilötietojasi käsiteltävän vastoin tietosuojalainsäädäntöä: tietosuoja.fi, puh: 0295666700, sähköposti: tietosuoja@om.fi
Henkilötietojen vastaanottajat	Henkilötietojasi ei luovuteta ulkopuolisille.
Rekisterin suojauksen periaatteet	Digitaalinen aineisto suojataan käyttäjätunnuksella ja salasanalla. Aineistosta poistetaan suorat tunnistetiedot.